

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Голос адыга

макъ

1923-рэ ильесым
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къидэкы

№ 164 (21893)

2019-рэ ильес

МЭФЭКУ

ЮНЫГЬОМ и 12

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтутыгъэхэр ыкли
нэмыкI къэбархэр
тисайт ижүгъотэштых

WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээз

ІофшІэнхэр лъагъэкІуатэх

Лъэпкъ проектэу «Автомобиль гъогухэр щынэгъончъэнхэр ыкли шэпхъэшүхэм адиштэнхэр» зыфиорэр Адыгеим зэрифэшьуашу щагъэцаклэ. Республикаим ипащхэм анахъэу анаэ зытетыр тикъелэ шхъбаалэ игъогухэм ягъэцкіэжын ыкли язатегъэпсихъан ары.

Шъугу къэдъекъяжын, ыпшъеклэ зигугуу къэтшыгъэ проектым къыдыхэлъытагъэу Мыекъуалэ игъогухэм ашыцхэм гъэцкіэжынышхохэр ашыкъуагъех, джащ фэдэу лъэрсрыкло гъогухэр ыкли зэпрыкылпэхэр зэтырагъэпсихъагъех, зищыкіэгъе чыпілэхэм гъогу тамыгъэхэр ашагъеуцугъех.

2019-рэ ильесым тельытагъэу шъолъырым икъэлэ шхъбаалэ игъогу йахь 24-рэ зэтырагъэпсихъанэу щыт. Мы ильесымкэ гухэлхэм къахеубытэх урамхеу я 12-рэ Мартыр, Свободэр, Пионерскэр, Адыгейскэр, Спортивнэр, нэмыкхэри. Мыхэм псөолъешлэйш ыофшіэнхэр ащаухыгъех е ащаухых. Зэргээнэфагъэмкэ, чыпьюгъум и 1-м ехъуллэу пшъэрыльхэр зэштохыгъех хъущт.

Лъэпкъ проектэу «Автомобиль гъогухэр щынэгъончъэнхэр ыкли шэпхъэшүхэм адиштэнхэр» зыфиорэр игъэцкіэн къыдыхэлъытагъэу Мыекъуалэ сомэ миллион 204-рэ къыфатлупыгъиг. ыофшіэнхэр дэгъу дэдэу зэрэзэхашаагъэм ыкли ахъщэм щыцхызэрагъэнаагъэм ишуагъеклэ урамэу Шэуджэнэм ыцэ зыхын

рэм гъэцкіэжын ыофшіэн тедэхэр рашыллэнхеу агъэнэфагъ. Мыщ къыхиубытэу йоныгъом ыкли эхъуллэу урамэу Пушкиним ыцэ зыхырэм къыщыублагъэу Пролетарскэм нэс зэтырагъэпсихъацт. Шэклогъум и 20-м эхъуллэу аукцион зэхашаагъэм ыкли урамэу Пролетарскэм щегъэжагъэу Хъахъуратэм ыцэ зыхырэм изы йахь

гъэцкіэжынхэр щыклощтых. Мыекъуалэ имызакью, нэмыкI псэуплэхэм мыщ фэдэ гъэцкіэжынхэр ашэклх. Гүшүлэм пае, поселкэу Яблоновскэм иурамхеу Кочубей ыцэ зыхырэмэрэ гъэцкіэжынхэр ашэклх. Гъогур зэрэзэтагъэпсихъэрэм даклоу коммуникациехэри зэблахъух. Чыпьюгъум и 1-м

ехъуллэу ыофшіэнхэр зэклэ аухынхеу псэуплэм ипащхэм пшъэриль афашигъ.

Мы лъэпкъ проектым игъэцкіэн Адыгеим мэхъанэшхо Ѣыраты, аш бэклэ Ѣэгүгъых. Ар зэштохыгъэ зэрэхъурэм лъэллэ Адыгеим и Лышъхэу Къумпыл Мурат.

— Республикаим тапэкли хэхъоныгъэ ышигынам-

кIэ, ышигхэм ящиинэгъончъагъэ къэухъумэгъенымкIэ гъогухэм язытэ зыфэдэм мэхъанэшхо иI. Ар къыдэтлытээ ыофшІэнхэр зэхэтищэйт, амалышуагъэр къэзытышт проектым игъэцкіэнкIэ итхуухъэгъэ пистэури Ѣыгынгъэм Ѣылхырыгъэным тыпылышт, — еIo Къумпыл Мурат.

Гъогухэм ягъэцкіэжынкIэ ыкли ахэм къапэуль чыпілэхэм язатегъэпсихъанкIэ шъолъырым ипащэ пшъэриль эхъуллэу къыгъеуцугъехэр зэштохыгъэнхэм муниципалитетхэм анаэ тет. Аш ишыхъатэу псэуплабхэм ягъогухэм, яурамхэм ыофшіэнхэр ашэклх, ахэр зыщаухыгъехэри бэ, тапэки ар лъаагъеклотэшт.

ТХЬАРКЬОХЬО

Адам.

Сурэтхэр йашынэ Асплан тырихыгъэх.

Шапхъэхэр амыуқонхэу къяджагъэх

Адыгейм икэлэеджаклохэу апэрэ классым куагъэхэм къэшьонимкэ флемешмобэу зэхащагъэмкэ нэфынэр къэзытыре пкыгъохэр къэлэдэсхэм ыкы хъакъэхэм зэрагъэфедэн фаем кыифэджагъэх.

Клэлэеджаклоцыкхэм нэфынэр къэзытыре кэко цыкхэхэр ашыгъхэу. Мыекъуапэ имэфэк мафэ къэлэ гупчэм кыышытуагъэх. Мы юфтхъабзэм зэкэмкы клэлэеджаклоцо нэбгыри 100-м еху хэлэжьагъ. Зынбжы имыкъуагъэхэр гогум тухуухэрэ хуугъэ-шагъэхэм ашыухумэгъэнхэ зэрэфаар ары зэхэцаклохэм мурадэу ялагъэр.

Мыш фэдэ шыкэмкэ клэлэеджаклохэм къэлэдэсхэм, хъакъэхэм ыкы общественным зафатъэзагъ гогурыкъоним ишапхъэхэр амыуқонхэу, гогум йэдэб кыышызхагъэфэнэу.

AP-м и Къэралыгъо автоинспекции ипресс-къулыкъу

Адыгеир анахь дэгъухэм ясатырэ хэхъагъ

УФ-м ишьолырхэм, джащ фэдэу Адыгейми добровольчествэм иресурснэ гупчэхэр ашыгъэпсыгъэнхэмкэ зэнэкъоукъум икэууххэр зэфахысыжыгъэх.

Сертификатхэр зэрэтищхэм кэ зэнэкъоукъум иедзыгъо изэфхэхысыжхэм кызэрагъэльэгъуагъэмкэ, добровольчествэм ишьолыр ресурснэ гупчэ ишэпсынкэ шапхъэу щыгъэхэм зэрадиштэрэх къэзыушихъятыре организацэе 71-рэ пхырыгъэх. Зэфхэхысыжхэм къакъэлтыкло волонтер гупчэхэм я Ассоциация ыкы УФ-м исубъектхэм я Привительствхэм анахь организацэе дэгъухэм зээгъыныгъэхэр адашыщых. Аш нэмикэу организацэхэр «Ресурсные центры» зыфиорэ программэм хагъэхьащых ыкы ахэм яофшэнкэ ящикигъэ яэпилгъур арагъэгъотыщ.

УФ-м ишьолырхэм добровольчествэм иресурснэ гупчэхэр ашыгъэпсыгъэнхэм фэгъэхыгъэ зэнэкъоукъур бэдээгъор и 4-м кыышегъэхъагъэу Ионыгъом и 3-м нэс реклокъыгъ. Зэхэцаклохэм мышкэ шьолырхэу ялагъэр Урысыем ишьолырхэм добровольчествэм игупчэхэр шуагъэ кыйтэу ашызэхшэгъэнхэр, ныбжым емьлэтигъэу, цыфхэр волонтер яофшэнкэ кэгээгушу гъэнхэр ыкы УФ-м ишьолырхэм добровольчествэм хэхъонигъэхэр ашгээшыгъэнхэр. Добровольчествэм иресурснэ шапхъэу щыгъэхэм зэра-

гупчэ профессиональнаа организацэе щыт, добровольческэ юфшэнкэ ылъэнкъоукэ зэхэшэн, консультационнэ ыкы и методическэ фэго-фашэхэр организацэхэм ыкы цыфхэм афэйцаклэ. Ресурснэ гупчэм анахь шьолырхэм шьхваалу иэр шьолырхэм исоциалнэ-экономикэ хэхъонигъэхэм зыкъягъэлтигъэнхэр ыкы добровольческэ юфшэнкэ ишуагъэкэ цыфхэм ящыгъэл-псэукэ нахышу шыгъэнхэр арых.

Зэнэкъоукъум хэлэжьагъэх коммерцием емьхыгъэ организацэхэр, къэралыгъо учрежденихэр, ашьэрэ гээснэгъэ язывгэгъотыре организацэхэр, шьолырхэм добровольческэ юфшэнхэр ашыгъэгъэцаклэхэрэр. Зэнэкъоукъум иэспертигъэх гээцэгкэко хэбзэ къулыкъуухэр, коммерцием емьхыгъэ ыкы мы лъэнхъомкэ юф зышээрэ организацэхэр.

Зэнэкъоукъум хэлажьэх ашлогъиу тхылни 118-рэ кыирахьыллагъ, ахэм ашыщэу 77-р Урысыем ишьолырхэм къарыкыгъэх. Хэшьыпкынымкэ кэхүххэр зашыхэм, добровольчествэм ишьолыр ресурснэ гупчэ ишэпсынкэ шапхъэу щыгъэхэм зэра-

дыштэрэр къэзыушихъятыре сертификатхэр аратынхэмкэ организацэе 71-рэ пхырыкыгъэхэм Адыгэ республике общественне организацэе «Добровольчествэм иресурснэ гупчэу «Адыгейм иволонтерхэр» зыфилорэр.

Адрэ организацэхэу хэшьпхыкынхэм пхырымыкыгъэхэр партнэрэ шытыштых ыкы шуагъэ кыйтэу добровольческэ гупчэхэм шьолырхэм юф щашэнхэмкэ яэпилгъу афэхьущых.

Шьушэнхэм па: волонтер гупчэхэм я Ассоциация Урысыем иволонтер организацэе анахь инхэм ашыщ. 2014-рэ ильэсэм УФ-м и Президент ишгүйгээкыкэ Шъячэ щыкъогъэ Олимпийскэ джэгунхэм яволонтер программэ икэн къэхүхмэгъэнхэм ыкы добровольческэ движение цыфхэр чанеу кыыхэлэжэгъэнхэм фэлорышээр гупчэр зэхашагъ. Волонтер гупчэм зэкэмкэ организацэе 125-рэ хэхъэ. Ассоциацэе организацэе миним ехуу кызэльеубыт: ресурснэ гупчэхэр, шуашэ фондхэр, университетхэм ыкы коледжхэм яволонтер гупчэхэр, Урысыем ишьолырхэм якъэралыгъо учреждение 83-рэ.

Искусствэр – тибаиныгъ

Кавказ музыкэм щедэгугъэх

Іоныгъом и 10-м Адыгэ къэралыгъо университэтим кавказ музыкэм иччыхъэзэхахэ Ѣыкгуагъ. Аш музыкэр зикласэхэр, ашкээзэхэр, искуствэр, культурэр зышигъэшигъонхэр хэлэжьагъэх.

Юфтхъабзэм француз музыкантхэу Антуан Сержан (виоленчелым) ыкы Нормандием икъалэу Руан ѿщэу Марион Бреттвиль (скрипкэм) кавказ мэкъамэхэр кыышырагъэуагъэх.

Кавказыр игеографическэ шьошэ-тепльэкэ нэмикэ чыыпэлъабээм къахыц. Зэ Кавказым ѿлагъэу, ар зыльэгъуагъэм джэнэт чыыпальэр агу хэпклагъ, къинаагъ. Кавказым ицыф лъэпкъ зэфэшхъяфыбэр, ахахъу ижырэ адыгэхэр, ялтыгъэ-цыфыгъэкэ, яшхъэльтигъэкэ, яшэнхэбээ дахэхэмкэ, ялтыгъэ ишьошэ хэхъигъэкэ, яцыфышхъэ дахэлэх, ялтыгъэ миуухыжкэ ныбжырэ агу къинаагъэх. Лэпкъым иорэдхэри, имэкъэмэ зэфэшхъяфхэри, зэкэ Кавказым имузыкэм ямышыкъеу — уигъэрэхъатэу, уигъегушигъисэу, узэригъеплъижъеу — бэ хэлтээр.

Кавказым ѿлагъээм ашыц горэми цыф лъэпкъхэу ѿлсынхэрээм е чыыпэлъем ехыпэлъажъеу зы гүшүээ мышыу ашыгъээп; ягукээхээхэчэхэр зафх, альэгъуагъэр, агу рихыгъэхэр, къушхъэчэлхэр зэрэмийлхэр, цыф пэгъокыкы, локэ-шыкъэ дахи зэрэхэлъыр; адыгэ пшьашьэм инэфынгъэ-дэхагъэ усэкли, оредхэли, прозэмкы клагъэтхъигъ. Адыгэ лъэпкъым иллэблэнгъэ-лыхъужынгъэ художественнэ литературэм, музыкэм ямызакью, хэгъэгү ыкы дунэе тарихъ куум чыыпэ щигъотыгъ.

Арышь, кавказ музыкэу аш ѿлсынхэрээм цыф лъэпкъ зэфэшхъяфыбэр ашьорэ агурэ тешыкъигъэр зэхэзэхырэм ыпшысыжъеу.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Хыкум приставхэм къаты Уголовнэ юф къифызэгъуахыгъ

Адыгэ Республиком и Тэхъутэмыхъо район ишпсэурэ хуульфыгъэм хэбзэгъуацугъэр ыукууи, арест зытирайхъэгъэ иавтомобиль ыщагъ. Мы бзэджэшигъэр зэрээрихъягъэм уголовнэ пишэдэгъиэж кыкъэлтыкъон ылъэгъицт.

Ыпшыэкэ зигугуу къэтшыгъэ муниципалитетым ихыкум участкэу N 1-м изэгъэшлүж судья унашьоу ышыгъэмкэ, коммунальнэ фэго-фашэхэм апэхуухэр ахьщэу ымьтырэ ыкы юфэу кыифызэуахыгъэм кыдыхэлтигъеу къэралыгъо пошилином тэфэгъэ хъардхэхэр хуульфыгъэм кызыгъэлтигъэжын фое. Чыфэр сомэ мин 40-м ехь угугъ.

Унашьоу ѿлагъэдэхэй зыгъэхэр ашьорэ агурэ тешыкъигъэр арээтигъэхэй зэрихыштыри гуригъуацугъэр.

Ау хуульфыгъэр аш къыгъеуацугъэр, автомobiliыр эзэлкъирихи, гучуу пкыгъохэмкэ ыщагъ. Ахьщэу къэкъигъэр ежь зыфам пэуигъэхъагъ.

Мыш епхыгъэр хыкум приставхэм я Федеральнэ куулыкъу Адыгеймкэ и Гъэорышилэгъэр уголовнэ юф къизэуихыгъ, зэхэфынхэр makloх.

Тильэпкъэгъухэм якъэкіожын фэлэжьэшт

Урысие Федерацаем и Президент и Унашьюо 2006-рэ ильесым имэкъуогу мазэ кыдигъекыгъэу Урысием щыпсэухэрэм яльэпкъэгъухэу іекыбым щылехэр ежхэр фаехэу къэкіожынхэмкэ іэпылэгъу афэхъугъэним фэгъехыгъэр гъецкіэгъэним пае АР-м иминистрэхэм я Кабинет иунашьюокэ Къэралыгъо программэ Адыгейм щаштаг.

Программэм пшъерильеу илэр тиреспублике социаль-нэ-экономикэ хэхъоныгъэхэр ышынхэм пае ишыкіэгъе сэнэхъатхэр зиэ цыфхеу къэкіожхэ зышлонгъохэм іэпылэгъу афэхъугъэнир ары.

Программэм игъецкіэн фэгъэзаг Адыгэ Республиком льэпкэ юфхэмкэ, іекыб къэралхэм ашылсэурэ тильэпкъэгъухэм адьрял зэпхыныгъэхэмкэ ыкы къебар жууѓем иамалхэмкэ и Комитет. Ар кыдэлтыгээ мы мафхэм гүшүлгэу тшыгъэ комитетым итхаматэу Шхъэлэхъо Аскэр.

Къэралыгъо программэр 2019 — 2021-рэ ильесхэм ательятаарь ыкы игъецкіэн зэклэмкі сомэ миллиони 5-рэ мин 202-рэ пэлхүащт. Аш щыщэу 2019-рэ ильесым сомэ мин 978-р, 2020-м — миллион-рэ мин 734-рэ, 2021-рэ ильесым миллиони 2-рэ мин 490-рэ къатупощт.

Программэм ишүаугъекіэн Адыгэ Республиком зэклэмкі тильэпкъэгъу нэбгыри 120-рэ къэкіожын альэкыщт. Аш щыщэу 30-р Къэралыгъо программэм хэлажьхэр, нэбгыре 90-р ахэм яунагъохэм ашыщхэр арых.

Ильесхэм ательятаарь къэлон хумэ, 2019-рэ ильесым тильэпкъэгъу нэбгыре 20 республикэм къэкіожыщт, ахэм ашыщэу 5-р Къэралыгъо программэм хэлажьхэр, нэбгыре 15-р яунагъохэм ашыщхэр арых.

2020-рэ ильесым нэбгыре 40 хэкум къэкіожыщт, ахэм ашыщэу Къэралыгъо программэм нэбгыри 10-р ары хэлажьхэр, нэбгыре 30-р ахэм яунагъохэм ашыщэу нэбгыре 45-мэ къагъэзжыщт.

— Аскэр, хэта мы Къэралыгъо программэм хэлэжьэн зылъекынчтыр?

Программэм хэлэжьэнхэ альэкыщт тильэпкъэгъухэу іекыбым щыпсэухэр, ренэу е охтэ гъэнэфагъэм законым тетэу УФ-м щыпсэурэр, зышхээ къезихъижъэгъехэу Урысы-ер шхъээгъэзэйлээ зыфху-гъэхэр. Мы чыплем къыхэзгэ-щымэ сшоигъу, Федеральне хэбзэгъеуцугъэм къызэриорэмкэ, зэлъепкъэгъо альтихэрэр цыфхеу зы къэралыгъом къыщихъуѓгъэхэу, аш щыпсэухэр, е щыпсэухэр е щыпсэуцугъэхэу зы бзэ, зы тарихъ, зы культурэ, а зы шэн-хабзэхэр зиэхэр, е ахэм къатекыгъэхэр арых.

Къэралыгъо программэм къыхэлэжьэн фит тильэкъэгъо ильес 18 зыныгжьыр. Ежь ишоигъоныгъекіэн ар ѿшэн фае. Ежь зэрфаеу зыщыпсэущтыр, юфху ѿшэнчтыр, зэрдэжчжтыр е гъэсэнгъэу илэр ыкы итвортческэ амалхэр зыщигъэфедэшт чыплем аш къыхихын фае.

Тильэпкъэгъо Къэралыгъо

программэм хэлажьхэрэм Урысие Федерацаем и Правительствэ ыгъэнэфагъэ свидетельству ильесищим тельятаарь кыратыщт. А уахтэр зикыкі, Къэралыгъо программэм хэлэхъэр тильэпкъэгъум истатус членэ. Аш фэдэу иунагъо исхэми а статусыр ялжыщтэп.

— Къэралыгъо программэм зэрэхэлажьэрэр къэзышыхъатырэ свидетельствэр тильэпкъэгъум хэта къезитычтыр? Хэта зыифгъэзэн фаер?

— Иекыбым щыпсэурэ тильэпкъэгъур зыщыпсэурэ хэгъэгумкэ Къэралыгъо програм-

мэм игъецкіэн фэгъэзэгъе органым ежь ѿшхэкіэ зыфи-гъэзэн, ыкы программэм хэлэхъэр зэрэфаемкэ лъэу тхыль ытхын фае.

Урысие щыпсэурэ тильэпкъэгъум лъэу тхыльыр зитхыкі, ишкіэгъэ тхыльхэр игу-сэхэу АР-мкэ МВД-м миграцием иофхэмкэ и Гъэлорышилапэ ритын фае. Тхыльхэм урысие къэралыгъо органхэр ыкы программэм игъецкіэн пыльхэр ахэлпльх, зэрагаша. Лъэу тхыльыр къэзитхыгъэр УФ-м къыханым пае пэриюххэр зэрэчмыиэхэр загзунэнфыкі, тильэпкъэгъур Къэралыгъо программэм хэлэхъэр фит зыхуکэ, ар къэзышыхъатырэ свидетельствэр кыраты.

— Лъэу тхыль къэзы-тхыгъэхэм къахахыхэ зыхъукі, сид лъэныкъуа джыри къыдалытэрэр?

Программэм хэлажьхэрэм АР-м ишкіэгъе сэнэхт илэн, щылэнгъэм нахь псынкіеу хэгъоззэним пае урысийз (жабзэри, тхыбзэри) ышлэнхэ фае. Ахэм ямызакъо, ыпекі юфыцишлагъэр къэзышыхъатырэ тхыль аш илэн фае.

Ахэм анэмкіеу наркотикхэм зэралымыщаѓэр ыкы зэпахырэ узхэр къызэремыузыхэрэмкэ медицинэ тхылыи ишкіагъ. Программэм къыхэлажьэ зышоигъор УФ-м щызэхэцгъэнхэ фимит террористическэ, экстремистскэ ыкы нэммык организациехэм ахэтыгъэу е джыри ахэт, хыкүмым иофыуагъэу е УФ-м рагъекын фае щиты хүүтэл.

Мы чыплем къыщыломэ сшоигъу, Къэралыгъо программэм хэлажьхэрэм ыкы аш иуна-гъо щыщхэм къэралыгъо гарантису ыкы социальнэ іэпылэгъо ялштхэм нахь игъектыгъэу зыщагъэгъозэн альэкыщт программэм изэхэцаклохэм зафазэмэ.

Тильэпкъэгъухэу іекыбым щылехэм хэкум къагъэзжыннымкэ, адьгэм ицыфышхээ хэхъонымкэ Къэралыгъо программэм мэхъанэшко зериэм, аш ишүаугъэ къызэрклоштим ухылрэхъышэнэу щитэп.

— Тхыаугъэпсэу. СИХЬУ Гошнагъу.

Яшшэнэрэу хэдгэунэфыкыщт

Адыгэ куаум имэфэк мы мазэм Адыгейм игъектыгъэу щыхагъэунэфыкыщт. Апэрэу мыгъэ ар мэфитүрэ клошт — Іоныгъом и 20-м ыкы и 21-м.

Апэрэ мафэм Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым шэныгъэ-практическэ конференции «Адыгэ куаум: тарихыр, хабзэр, кіэу къыхэхьа-гъэр» зыфилорэр щызэхашт.

Къыкіэлтыкылорэ мафэм эзхэхъэшхор зыщыкло хэбзэ чыплем, дахьо ихигъэхъунэ, мафэм сыхьатыр 10-м къыщыу-благъэу 4-м нэс щырагъэлокыщт, мэфэк ѿшыкіем тетэу 11-м къызэуахыщт.

Къуаум иихын фэлээз бысымгуа-щэхэу республикэм ичыплем зэфэшхыафыбэм къарыкылтхэр, хъызмет-шлангэхэу мы шхыныгъюр къэзышыхъэр аш къеколпэштхэр, лъэпкэ щагухэр къыщызэуахыщт, лъэпкэ іэпэшьи-хэр къыщагъэлэгъошт. Адыгэ куаум иихынкі зэрагъэнэкъохуутх — шхыныгъюм ишын шапхэу пылхыр зы, ау шхьадж ар къызэрэдхэхъурэр зэфэшхыаф. Мыщ дэжхэм мэхъанэ ял чэмэу щэр къэзыгъэгъэр зыщихъугъэми, бысымгуашэм илэпэлсэнэгъи... Мы зэпстэуми уасэ афэзышыщтхэм

ащыщых мэфэкым къеколпэштхэр.

Хыаклехэм джащ фэдэу зыдашэжын амал ялшт Адыгейм къышашырэ шхын зэмлэхжыгъохэр: адьгэ куаум, ар агъафедээ аупщерхыырэ нэммык шхыныгъохэр, шьюур, щайр, дагъэр, мышырэсэр.

Джащ фэдэу мэфэкым къыдыхэлтыгъэхэрээр лъэпкэ шхыныгъохэм якъэгъэлэгъон, ахэм ыкы іэпэшьи-хэрэм къышашырэ шхын зэмлэхжыгъохэр: адьгэ куаум, ар агъафедээ аупщерхыырэ нэммык шхыныгъохэр, шьюур, щайр, дагъэр, мышырэсэр.

Мэфэкым хэлажьхэрэмрэ аш къых-кэхэрэм хыгъэхъунэм пэмчыгъэу машинэ уцуулшхохэу илэхэр іэрыфэгъо къызфагъэфедэнхэ альэкыщт.

Адыгейм мэкъу-мэшымкэ и Министрствэ, зеконымрэ зыгъэпсэфы-плэхэмрэ АР-м и Комитет, «Адыгэ куаум» къыдэзгъэкылхэрэм я Союз, шьюольыр общественне организиу «Туристическая Адыгэя» зыфилорэр мэфэкым изэхэцаклохэм

Ахэм зыфэдэ къэмыхъуѓэ лъэпкэ шхыныгъом и Мафэ пстэури къырагъэблагъэ. Адыгэ куаум илэшүүгъэ джыри тыда зыщизэхэпшэшьи-хэрэм? Ар къы-зыщашышьи-хэрэм закъор Адыгейр арыба!

АР-м и Парламент

АЛЬЭГҮҮГҮЭМ ЫГҮЭРЭЗАГҮЭХЭП

АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм и Тхьаматэу Владимир Нарожнэмрэ ашт игуадээу Шъэо Аскэррэ мы тхьамафэм Мыекъопэ районым щылагъэх.

Цыфым ипсауныгъэ лъэшэу зиягъэ езыгъэкырэ уц шлоу амброзилем джыдэдэм иуахт. Бэдзэогын мазэм ыкіем АР-м и Парламент зэхэсигыу илаагъэм ашт щытегүшүйхэ, уцым игъеклодын наху чанэу дэлэжэнхэу къызишиорэ джепсалтын къэралыгъо ыкли чылгээ зыгъэлорышлэжынгэхээс, хэбээ органхэм, зэкэц цыфуу республикэм исхэм афэгъэзагъэр щаштэгъагь. Ар гъецкялагъэ зэрэхъурэм, амброзилем игъеклодын епхыгъеу зэшшүүхыхэрэм защагъэгъозэнэр ары парламент пащхэр мы муниципальне образованиею клонхэм ушхъягыу шхъяаю фэхъугъэр.

Мыекъопэ район администрации ипашэ игуадээу Андрей Пономаревынрэ отраслэхэм хэхьоныгъэ ягъешыгъэнэмкэ район Гъэорышлаплэм ипашэ мэкумэц хъызметэмкэ игуадээу Нина Самойловамрэ ягуусхэу псэуплэ койхэр, зэкімкэ 10 мэххүх, къаклухъягъэх. Ахэм япащхэм, цыфуу ашыпсэухэрэм зауягъялагъ, урамхэр, обществене чылгэхэр къаплыхъягъэх. Псэуплэ зидэхъягъэхэм, амброзиер игъом зэрдэлэлэрээр нахэу, зыщыкъабзэхэр къахэкыгъэх, ау, гухэкыими, нахыбэрэхэм мы уц шлоу пэшүеукъогъэнир Іэпэдэлэл аашашигъ. Щагу лухъягъухэм, урам гъогубгъухэм ямызакью, обществене чылгэхэм жууѓеу амброзиер къащэх, гъэспэфыплэ чылгэхэм ашыщхэм апэблагъеу ашт зеушомбгыу.

Парламентым ипашхэм ямырэзэныгъэ пхъашеу къыралотыкыгъ. Пстэумэ апэу псэуплэ кой администрациехэм япащхэм ар ямысагъеу алтытагь.

Шыкэ пстэури жууѓеэ федээз амброзирем иягъеу къаклорэр, ар игъом аупкіэнир шоокл зимылэ тофуу зэрэшчыр цыфхэм алтыжъугъэлэсийнэу щытигъ, — къыуагъ Владимир

Нарожнэм. — Къызэрэнэфа-
гъэмкэ, ар дэеу шьогъэцакэ.

Псэуплэ кой администрации-хэм япащхэм къизэралуагъэмкэ, цыфхэм альагъээс, законым фитынгъеу къаритыхэрэр агъефедэхээ, амброзиуе в нэмымкэ уц шлоу ишагу лухьаплэ дэжь къыщыкырэр игъом изымыупкыхэрэм административнэ пшъэдэкыжки арагъахы. Ару щитми, тазырь зэрэмаклэм къыхэкыкэ (законым къизэрэшыдэлтыгъэмкэ, ар сомэ 500) ашт гъэшчи-шынэрэр makэ. Ары паклош, тазыр зытыралхъягъэхэм ашт дырамыгъаштэу, щагу къыбым щылэм яоф хэмийтэу зылохэрэр, хъыкумым зыфэзигъязэхэрэр къизэрэхкыхэрэри псэуплэ койхэм япащхэм къауагъ. Ару щитми, пшъэдэкыжкир нахь гъэпхъэшэгъэнэм нэмымкэ хэкылпэ щымылэу алтытагь.

— Тиреспублике зеклоным зышиушомбгъунэу, хъаклэу къихэрэр нахыбэ хуунэу, ашт

ишиуагъэкэ бюджетми хахьохэр фэхъунхэу тыштэгүгы, — къыуагъ Шъэо Аскэр станицуу Дахьо игупчэ амброзилем зэрэзэлтикүгъэм ептыкылэ фырилэр къыриотыкызэ. — Мыш фэдэеклонлаклэ тилэу зыпари къытфэкоштэп. Гухэкимы, мы зыр арэл мыш фэдэу амброзиер ирэйтэу тызэрихылгагъэр ыкли пащхэр ары зымисагъэ ашт хэлтээр. Охтэ благъэм екло-лаклэу ялэр зэбламыххумэ, пшъэдэкыжкир нахь зэрэгэхэшэштэй щеч хэлтээ.

Псэуплэхэм ямызакью, мэкумэц хъызметым ичыгыу Мыекъопэ районым ильхэм ашыщыбэхэри Парламентым ипашхэм къаклухъягъэх. Ахэм натрыф е тигъэгъазэ зытырапхъягъэхэр ахэтых, зыпари къызышамыгъэкырэр нахыб. Лэжыгъэ зэрыльхэми, губгъо нэххэми амброзиер бэу арт, зэлтикүгъапэхэри ахэтых. Чынгур зымыгъефедэу зыгъэхъаулыхэрэм ар къызклаламыххижирэм Парламентым ипашхэр къэупчялагъэх. Ар зиунаем къылхъяжыныр яоф къинэу зэрэшчыр къегъеуцухэу ары район пащхэм къизэралуагъэр. Ару щитми, хэбзэгъеуцугъэм фитынгъеу къаритыхэрэр мыш дэжьми ялэубытгылэхэу ильэсиччим зэкэлтикылоу зымыгъефедэгъеу, ашт тетэу цырауу зылгыхэм къаалхъяжынхэу афагъэлтагь.

Ашт фэдэу зыдэшылгагъэхэм ашыщых Къэнкул Джэбраилэ, Эдуард Такмазян, Борис Чатоевыр, Владимир Петросян, Николай Журба, Шъэоцыкыу Къэпплан, Сергей Соловьевыр, Константин Ключиниыр, Валерий Андрюхииниыр зипэшэ мэкумэц

новыр зипэшэ хъызметшлаплэу ООО-у «Нива» зыфиорэр ары. Ашт соер мы ухьтэм юххыжы, мэфэ благъэхэм тыгъэгъазэм илохын ригъэжъэшт. Илэжыгъэ икъю ишыклагъэр зэрэришиллэрэ къыхэцы, амброзиум зэрбэнээрэри нафэ. «Нивэр» лъэнэкъо пстэумкэ нэмымкэ хъызметшлаплэхэмкэ щысэхыхыллэу зэрэшчытэй Владимир Нарожнэмрэ Шъэо Аскэррэ къыхагъэштэй.

Парламентым ипашхэм пстэури къызэфахысыжьзэ, Мыекъопэ районым щальэгъүгъэм зэримыгъээрэзагъэхэр джыри зэ къыклагъэтхыхыгъ.

— Мы муниципальне образованиею улъялунхэр къыщедгъэжъэнэм ушхъягыу шхъяаю фэхъугъэр зеклоным зыщгээшумбгъэжъэнэм анах фытгээпсхыгъаю, гүгъэлэ инхэр республикэм рипхыхэу зэрэшчытэр ары, — къыуагъ Владимир Нарожнэм. — Мы районым изэтгээпсхыхан, зеклоным епхыгъэ инфраструктурэм изегъэшумбгъун, туристхэмкэ джыри нахь хъопсагъо шыгъэным АР-м и Лышхъээ лъэшэу ынаа тет. Ау мырэущтэу автомобиль гъогубгъухэр, псэуплэ клоцхэр амброзилем зэлтикүгъэхэу, игъом ахэр амыуплэхэмэ, туристхэмкэ хъопсагъо зэрэмыххүщир нафэ. Ашт имызакъоу, цыфуу тиреспублике исхэмкэ амброзиер зэрэзэрэшхор къыдэплэйтэн фае.

Адыгейим и Парламент ипашхэм

агъэхъазырхи, Россельхознадзорым Краснодар краимкэ ыкли Адыгейимкэ и Гъэорышлаплэ фагъэхыгъеу ары районым ипашхэм къизэралуагъэр. Ильэсиччим хъугъэу пшъэдэкыжкир зэрагъэхыхэрэри ахэм ахэтых, ау ашт шуагъэу къытырэр makэ. Сыда пломэ тазырэу арагъэтиэрээр сомэ 300 нылээ зэрэхъурэр. Амброзиер иупкіэн е игъеклодын пэуигъэхъащым нахьи ар бэдэдэхкэ нахь mak. Арыш, тазырьи етышь, амброзилем ебгъуко.

Зишиофхэр зыгъэкыбзэхэхэу зидэшылгагъэхэр Евгений Смир-

щэхэм къизэралуагъэмкэ, мы юфыгъом джыри мызэу, мытлоу къыфагъээжъыщт, административнэ пшъэдэкыжхэм альэнхээхээри предложениею къахыгъэхэм ахэлтиштэх, атегушиштэх. Мыекъопэ районым джыри мы тхьамафэм клоцхэр, щальэгъурэр зыщызэфахысыжьыщт игъеклодыгъэ зэхэсигъо щизэхажшт. Нэүжүм адрэ мунисипальне образованиею къаклухъанхэ гухэль ял.

ХҮҮТ Нэфсэт.

Сурэтхэр Виталий Шептапленкэм түрихыгъэх.

Мыем нэмыхкхэм якъуп

Федеральнэ ушэтэкло гупчэу «Къэкыихэрэм ягенетическэ амалхэмкэ Урысые институтэу Н.И.Вавиловым ыцэ зыхырэм» и Мыекъопэ къутамэ, Мыекъопэ ушэтэкло станцием, кыщагъекыре хэтэрыкхэм ыкчи пхэшьхэ-мышьхэхэм ялэжыгъэ бэгъуагъэ щыуахыжы.

Къэкыре лъэпкэ зэфэшьхъафхэр къызэтезыгъэнэшт чылэпхакхэм якъиххын джыдэдэм игъектигъеу ащ иофишхэм дэлажьэх. Мые-

ильэсичим къыкюц къэтэтхыхъэх. Узхэм зэрапэшүеуклохэр, лэжыгъеу къатырэр тэгъенафэ. Гуշылэм пае, шьющыгъу чылпльыр мэкъуогум и

тамэ инаучинэ ЙофышIэшхъяI:

— Щыбжкий лэшлум ыкчи стырым мыгъэ узхэр къягоуа-

къопэ къутамэм ипащэу Сапый Юрэ иофишхэм ушетынхэр зыщашигъэ чыгу лаххэр къитигъеплыхъаг, къужьырэ мылэрийсэрэ къызщыкыре чыгхатэхэм тадэхьаг.

Татьяна АГЕЕВА — хэтэрыкхэм алтын- пльэрэ купым инаучинэ ЙофышI:

— Мыгъэ къебэскэе лъэпкэ зэфэшьхъафэу 170-рэ дгээтысихъаг. Къебэскэе фыжыр, плтыжыр, брюссельскэр, брокколи, нэмыхкхэм. Къебаскэм къимафэр дэеу рехы. Шхъэм къэгъагэ къетлупцыфэ тэухъумэ, чылапхъэм иугъоин юшхэхэп, ау щитми, дгэнэфэгъэ иофишхэм зэшшотэхых. Мары шьольэгъу, къебескэе лэжыгъэм тхапашхуузишьомбгъу, чылпльыгъум ыкчэм шхъэр къызлыкхэм тадэхьаг.

Людмила ЯКИМЦОВА — хэтэрыкхэм къэзгъекыре купым ипащ:

— Шьющыгъу чылпльыр лъэпкэ 210-рэ, пхъир — лъэпкэ 125-рэ, щыбжкий плтыжыр, юшхур ыкчи баклажанхэр лъэпкэ 234-рэ хьоу, нэмыхкхэм ячылапхъэхэр зэкэ Санкт-Петербург къыратгъэхыкыгъэх. Хэтэрыкхэм

10-м нэс тэпхы, нэужым ихэхъон гъэмэфэ фэбэшхом, огъум, хеубытэ, къэгъекыгъуа мэхь, ау щитми, чылапхъэм иугъоин нэсыифэ тилэппльэ.

Олег ПЛЮЩ — Федеральнэ ушэтэкло гупчэм и Мыекъопэ къу-

гъэх. Ар хэтэрыкхэм къызлыкхэм къэлтэгэе куашхэмкэ къэлтэгэе. Мары зитхьалэ гъожхэм, пыгъукыгъэхэм щыбжкий бэу къапыкхэм. Ахэм къагот куашхэу узым нахь ебэнешхэгъэхэр зэрэхьэлэ шхуантлэу къэнжжыгъэх. Ахэм къапыкхэм щыбжкийхэри нахь иных.

Нахь лъэпкэ къабзэхэр къыхэдгээшыжынэм пае бгъагхъэр афэтши, гъэтлисъж лъэпкэо пшырылш ачлэдгээтысихъэгъаг шхъае, ашишыагъэ къекуагъэп, узыр ахэми къанэсиг. Хъэцэл-плациэмэ зэрхьэрэ узхэм хэтэрыкхэм ашыухумэгъуа. Щыбжкий сымаджхэм анализхэр ахэтхыхи, Москва дгээхыгъэх. Узэу къябэнэгъэр зыфэдэр зэдгъашлэмэ, лъэпкыашлум къемыгауо хэтэрыкылым тызэрэлээштыр тишэшт.

Аш фэдэу ушетынхэр зыщашигъэ чыгу лаххэр къызитэклихъэх нэужым пхэшьхэмышхэ чыгхатэхэм тахэхьаг. Сапый Юрэ къизэриушхатырэмкэ, мые лъэпкэ зэфэшьхъафэу 300 фэдэз мышкъыщагъэки, ахэм пхэшьхэмышхэ лэжыгъэ бэгъуагын къаты. Нэр піепахэу мыхэр зэмэшьогуу закэх: зэрджааем фэдэу цыкхэу ыкчи птывжыбзэхэу, дэшхом, чэрэзим афэдиз яинагъэу, гъожхэм, фыжышхэу, шьюум фэдэу апс юшхур, хэфгъакхэ ажэллэу, лупэр зэфащэу — мые лъэпкэ пчъагъэм узхэдэштыр умышлэу зекэри ууплэклю пшоигъоу охуу.

САПЫЙ Юр — Федеральнэ ушэтэкло гупчэм и Мыекъопэ къутамэм ипащ:

— Мы чыгхатэхэм мыгъэ ящэнэрэу шъуакъыххэх. Гъатхэм икъежьеэгъу, чыгхэр къэтлэмынэу рагъежьеэгъэ къодьеу щыргъук кыши, чылэр къоягъаг, аш ыуж къэгъагэр мые чыгхэм къызырахым дэхагъэ, джы мары мыхэр апизыбзэу шьольэгъу. Тиушэтэкло къутамэ ыуѓоигъэ къэкыре лъэпкэ зэфэшьхъафхэм ябайгъэкэ къэралыгъом ильэлкэ кэнэу птывтэ хьущт. Мыхэр мылэрыса лъэпкыашхэм якъыхэгъэшынкээлэпшыгъушх. Ахэм ахэл пытагъэр, узхэм зэрапэшүеуклошьхэрэр, бэрэ зэрэшьшьхэрэр нэмыхкхэм генэу (лъэпкыашш нэшанэу) ахэлхэр къызфагъэ-федэхээз селекционхэрэх нахь пхэшьхэмышхэ халэмэтхэр къагъекышх. Ар зымыуса щылэп. Фэдэ шэнгэгъэм мэхъанэ ептэз удэлэжъэн фае. Тишиольыр зеклоным зышишьомбгъуным пае чыгхатэу тилэхэм ялчагыи хэдгэхъон ыкчи тадэлэжъэн фае. Мыш фэдэ чылг шаљохэр, зичилпхээ Китай щегъэжагъа Латинскэ Америкэм нэсийжьеу къирахи чыгхатэхъэхэр, чыгхатэхъу, пхэшьхэмышхэ бэгъуагъэ къэзитыгъэхэр бгъашэгъон фэдиз екъу. Чылопсым изытэ зыышызблиххурэ лъэхъаным къэкыре лъэпкэ зэфэшьхъафхэм якъызэтэгъэнэн нахь лъэшэу тидэлэжъэн фае.

**ТЭУ Замир.
АР-м изаслуженнэ журналист.**

КъэбарыкIэхэр

ШъолъырымкIэ апЭ ИТ

Урысыем и Кыблэ шъолъыр ит къалэхэм якъэбзагъэ икыгъэ ильэсэм зыфэдагъэм ыкIи зэхъокIыныгъэу ахэм афэхъуягъэхэм экологхэр альыплъагъэх.

Тыкъэзыуцухъэрэ дунайм изытет ыкIи ар кынзэртыухъумэн фаем афэхъягъэ докладэу Урысые Федерацием чыюпсымкIэ и Министерствэ къыгъэхъязыгъэм къызэршиорэмкIэ, тишъолъыркIэ анахъ къабзэу къыхагъэшыгъэхэр Адыгэ Республикаем-ре Къалмыкыимрэ.

Упльэкунхэр ашыхэ зэхъум къэлэ 200 якъэ-

бзэнгъэкэ зэрагъэшаша гъэх, нэбгырэ мин 90-мэ яупчыгъэх. Къэбзенгъэм ыльэнекъокIэ ауж къинхэу Ростов хэкум щыщ къэлиш къыхагъэшыгъ, Астрахань хэкум — 7, Краснодар краимкIэ — 2. Экологхэм къызэршиорэмкIэ, Адыгэимрэ Къалмыкыимрэ шапхъяу щыгъэхэм аблэкыихъяу чыюпсыр аушлоирэп, джары субъ-

ектитлум къашащэрэ жыр нахъ къабзэу зыкIальтыга тээр. Узымыгъэрэзэрэ чыпIэхэр тилемхэми, шольырхэр зызэррагъашшэхэм, Кыблэ федеральна шъолъырэ апэ рагъуягъ. Нэбгырэ миллион зыдэс къалэхэр шхъафэу зызэррагъэнэкъокIхэм апэрэ чыпIи щыгъэхэм аблэкыихъяу чыюпсыр аушлоирэп, джары субъ-

гъэх. Москва къикыгъягъ Урысыем культурэмкIэ иминистрэу Владимир Мединскэр зипэшэ купыр. Къэгүшылаагъэхэм Кыблэ шъолъырым щыпсехэ-

рэм якультурэ ибаиныгъэ къагъэхъазырыгъэ пстэум къызэрхэшырэр къалагъ.

Адыгэим икыгъэхэм лъепкэ къашъохэр къашыгъэх, музейхэм яэкспонат

пъешэгъонхэр, дышъэидэм игухъарэхэм ядэхагъэ къагъэхъазырыгъэ. Урысыем щызэхаштээ театральна марафоныр шлэхэу Краснодар къынэсющт.

ЯшIэныгъэхэм ахагъахъо

Краснодар дэт апшэрэ еджапIэхэм ястудентхэм нэбгыришэ пчагъэ джыри къахэхъуагъ. Апэрэ курсым аштагъэхэм Адыгэим щыщ ныбжыкIэхэри ахэтих.

ВУЗ-хэм япашхэм ягуалэу хагъеунэфыкы мыгъэ еджэнэрэ езгъажъэхэрэ яшIэныгъэхэмкIэ тапэрэ ильэсхэм къаклоштыгъэхэм зэратекыхэрэ, сэнэхэтэу къыхагъэхэри нахъ зэтэкыихэ зэрхъуягъэри.

Пшызэ къэралыгъо технологическэ университетым ипрезидентэу Владимир Лобановым къызэриорэмкIэ, мыш учIехьаным пае ЕГЭ-мкIэ ибгээкъун фэе балл пчагъэр мыгъэ нахъыбагъ. НыбжыкIэхэм ятхыльхэр зыфагъэхыгъэхъэхэм комиссием исекретарыгъэу Вадим Башкатови абитуриентхэм яшIэныгъэхэм зэрагъэрэзэгъэр къыуягъ. Мы ильэсэм ахэм ЕГЭ-мкIэ балл 250-рэ изыгъэхъуягъэу нэбгыри 100-мехъу зэрхэхтэгъэр хигъэунэфыкыгъ.

Кубанска медицинскэ университетым чIэхъагъэ-

хами факультетэу къыхагъэхэм ельтыгъэу балл 239-м къыщегъэхъягъэу 249-м нэсрагъэхъуягъ. Апшэрэ гъесэнгъэхъягъэ Краснодар щызэргъэхъотынэу къаклохэрэм янахъыбэр краим щыпсехэхэрэ арь, ахэм Адыгэ Республикаем щыщхэр къаклохэрэ.

Студентхэм шлэнгъэ дэгъухэр зэрэзэрагъэхъотырэм имызакью, зынгугуухэрэ еджэнэрэ къызауухыкIэ IoShapIэ агъотынэр арь. Гущылэм пае, тэ тиреспубликэхэм сымэджэхъэ, поликлиникэхэм, фельдшерскэ пунктхэм врачхэр ящыкIэгъэ зэптих.

КъакIухъэхэзэ къаугъоих

Цыфхэм гъэстыныпхъэ шхъуантIэу агъэфедэрэм ыуасэ ытыныр зыгъэгүжьорэр е зымытыхэрэр макIэп. РеспубликаемкIэ чыфэ зытельхэри бэ мэхъух.

«Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфиорэ компанием псэуплэ чыжъэхэм машинэ зэтэгээсихъагъэхэм ящикигээшт оборудованиери арытэу ыгъаклохэу ригъэжъагъ. Мы лъэхъаным ахэм Мыекъопэ районым

лоф шашэ, тапэкIэ Тейцожь ыкIи Тэххутэмийкье районхэм адэс цыфхэм залуягъэшт.

Машинэу агъаклохэрэм арьт оборудованием иштуягъэхэм цыфхэм чыфэу ательэр зыфэдизир, уасэр замытыре

Ар ильэсэм иапэрэ мазэ Владивосток къыщырагъэхъягъ, ильэсэм ыкIэм Калининград къауухыжыщ.

Шъолъыр театрхэрэ зыхэлжъэхэрэ Ioftxha-

лэхэу Краснодар, Волгоград, Севастополь, Ростов-на-Дону, Элиста, Мыекъупэ къанэсющт.

Астрахань къэсигъэ шафхэм Урысыем и Кыблэ федеральна шъолъыр исубъектхэм къарыкIыгъэ купхэр хэлэжъагъэх. Ахэм Адыгэим икыгъэ творческэ купри ахэтигъ. Субъект зэфэшхъафхэм къагъэхъязыгъэ къэгъэлэгъонхэм зы сценэ ин дахэ угы къагъэкыщтыгъ. Мэфэкым къирашэлIэгъэ пстэумэ хъаклохэр, къэлэдэсхэр яптыгъягъ. Лъепкэ пэпчъ, театрэ пэпчъ къэгъэлэгъонэу къагъэхъязыгъэхэр ашлогъешэгъоны-

мээз пчагъэр, нэмыкI Ioftgъохэри операторхэм псынкIэу зырагъэшэнхэ альэкъи.

Компанием Ioftgъэхэм къызэралорэмкIэ, зы Ioftgъэгъу мафэм нэбгырэ 40 фэдизэма яфэлофашэхэр афагъэцакIэх.

КъакIухъэзэ гъэстыныпхъэ шхъуантIэм ыуасэ къызэралорэм иштуягъэ къызэрэкштэр гъэнэфагъэ, сида пломэ почтэ е банк зыдэмийт къутырхэр джыри тиэх. Джащ фэдэу цыфхэм алыкIэрэ купым контролерхэр, газ приборхэр зуулыгъуунхэ зыльэкыщ слесарьхэрэ тапэкIэ ахагъэхъацьх.

Нэклубгъор зыгъэхъязыгъэхъ ШАУКЬО Аслъангугащ.

ГъашIэр ыкIи шIагъэр

ЦЫІФЫМ ИЛЬЭУЖ

Адыгейим имэкъумэш хызмет щызэльашшэрэ зэхэцкуюагъэу, СССР-м и Апшэрэ Совет идепутатыгъэу, общественнэ тоофшшэклошхуагъэу, ильэсывбэм Коцхьаблэ районымкэ Фэдэз дэтыгъэ колхозэу Лениным ыцэ зыхыштыгъэм итхъамэтагъэу, нэмыкэ къэралыгъо Іэнэтэ зэфэшхъафхэри гуетыныгъэ хэлъэу зыгъэцакшшыгъэ Беданэкъо Аскэрбый Къаспот ыкъом фэгъэхыгъэу тхыльэу «Источая свет и доброту» зышхъэр Аскэрбый ыпхъоу Байкъулэ Светэ къыдигъэкъыгъ.

Сборникир щэу зэхэт: А. Беданэкъом фэгъэхыгъэ статьяхэр, материалхуу ыкы гукъэкъижхэу Аскэрбый Сталиным фитхыгъээзэ письмэм епхыгъэхэр, Н. С. Хрущевыр Фэдз кызыэрэкъогъагъэм фэгъэхыгъэхэр, ежь Беданэкъо Аскэрбый истатьяхэр, Иофшлагъэхэр. Пыым ишылэнгъэ тьюгу ыкы

Беданэкъо Аскэрбыйирэ ишъхъэ- гъусэу Лидиерэ.

илюфшлэклагъэр зыщыгъэунэ-
фыгъэ сурэттехыгъэхэри бэу
кынпахьагъах

Къэлгъэн фаер сборник
пae материаlhэр угъоин-
гъэнхэмкэ, гъэхъазырыгъэн-
хэмкэ Аскэрбыи ыпхъоу
Светланэ йофышхо зэришла-
гъэр ары.

Тхылъыкэу «Источая свет и доброту» зыфиорэм иапэрэ зэгохыпэ АР-м изаслуженнэ сурэтышэу Бырыр Абдулахъ имозаичнэ панно нэктубгүйттүр зэльиубытэу тет, ар сурэтышым Беданэкъо Аскэрбый фигъэшьошагъ. Тхылъыр гущы-иапэу «Двойной портрет» зыфиоу кызызэузыхырэр литературоведэу Кирилл Анкудино-вым ытхыгъ.

Цыфхэм уасеу къуатырэп нэфыпс мыкъосэжынэу къызэрэнэрэр Беданэкъо Аскэрбый ыцэкіэ атхыгъэ тхылъым щыкігэхъягъ. Охътэ зэхъо-кыныгъэхэр, зэо гьогухэр лыим зэрэрикүкыгъэхэр, зы письмэ итариих (В. И. Сталиным зэрэ-фэтхэгъягъэр), ищыненгъэ зы-кызыэрэзэйуихгъэр, юфшэкігэ-шу шапхъэхэр зэрэлкігэльни-гъэхэр, цыфхэмкіэ Аскэрбий гумэкі-гукігэйу хэлъыгъэр тхылъым кыышыготагъэх. Тхы-гъэхэр автор зэфэшхъафхэм алап кычигэкыгъэхами, зыфа-

тхэхэрэм шхъэкэ-фэнгъэлъытэнгъэ инэу фырялэр ежь героим — Беданэкъом кылыкъырыкэу зэрэштым гу лъыотэ, ушльй, акыл зыхэпхырэ гупшысэхэр ахэль. Беданэкъор цыиф үшэу, нэклэ ылтэгүурэм нахыбэжж гуклэ рильэгүүкэу, цыфыбэу ынэгу щызэпкэлкырэм хэукутогъэнчьеу яшэн-гъэпсыки, яцныфыгъэ хабзи зэрийэунэфыщтыгъэр, лыир дэгьюо зышэцтыгъэхэм кызыэрратхыжырэмкэ, бъяашааро екъу.

ЩЫГЭНЫГҮЭ ЛЪЭЯНЭХЭР

Беданэкъо Аскэрбый
Къаспот ыкъор мэзаем
и 8-м, 1917-рэ иль-
сым Коцхъэблэ райо-
ным ит къуаджэу Фэдз
мэкумэшьшэ угнацом
къихъухыагъ, ны-тихэм
яапэрэ сабыигъ. Уахъ-
тэр жыбыгъэ зэпеохэм
аыгыгъ. Къэралыгъо

хэбээ уцугъэхэр акуутэштигъэх, социальнэ зэфыщтык! Эхэр къэтэджыщтыгъэх, граждан заор, гъаблэр — джащ фэдэ щы! Ак! хэгъэгум ильыгъэр. Щы! Энэгъэр изышык! Йыгъэу, чыжьеरыпльагъ калэм ятэу Къаспот. Совет хабзэм дебгъэштэнымкэ гъесэнгъэр аперээ зэрэштым гу льитэгъагъ, ыкъо закъо зэреригъэджэштым пыльыгъ. Ежь шъэожывери йүпкэу, шъенгъэм зыфикъудыеу зэрэштыр лъэгъугъоягъэп. 1923-рэ ильэсым къоджэ ублэп! еджаплэм тым ик! алэ чигъэхъагъ, Аскэрбий анахь еджэкло чанэу зыкъигъэлъэгъуагъ, къоджэ классибл еджап! кызыехуым,

Аскэрбий ахэс исабыйхэу Нурбый, Светланэ, Мирэ.

кэрбый цыиф гушко псэемыб-лэжьэу, къиним щымыщтэрэ-мэ ашыщигъ. 1944-рэ ильэсэм къоджэ кіэлэеъдже къызэ-рыкъом иадыгэ лъэпкъ къыу-хумэу къэралыгъо пэщэшхоу Сталинным зэрэфэтхэгъагъэм итугу ашыщтыгъ; чэчэнхэр, ингушхэр, бэлъкъархэр, къэ-рэшайхэр ячыгу ращыхи хъа-забэу ашчэйнэу хъугъэм Ас-кэрбый ильэпкъ щиухъумэнэир ары зыпныгъээр, письмэр зы-фэгъэхыгъагъэр. Къэралыгъо лышхъэм укіэлэеъдже къо-дые цыкло ащ фэдэ полити-кэ тофкэ уфэтхэним акылыи, лыгыи ишыкіеъга. Мы хъугъэ-шагъэм Аскэрбый лыгу зэрилэр кыгъэнэфагъ, ышхъэ тофи ащ Кыышыублагъэу зиншхугъ.

Беданэкъо Аскэрбый апэрэ адыгэ еджэгъэ-гъесагъэхэм ашыщыгъ, щылэклаклэр гъэпсыгъэним ыкы цыфхэм ягашэ гушуяго хагъуатэу шыгъэним опсэуфэ дэлэжьагъ. Игушылэ емыпцыжыкъирэ цыиф ىушыгъ, фэльэкъирэмкіэ къогъанэ ила-гъэп. Пэлль-пальяу тхъамэтэ йэнатлэри, нэмыхк йэнэтлэшхо-хэри зэрихъагъэх, цыифхэм афэзафэу, ягумэкыгъо-шойн-гъонигъэхэр зэхишыккэу, ренэу иштуягъэ аригъеккэу щылагъ; цыфыгъэ шэгхэ дахэ хэлтыгъ, къуаджэу Фэдз дэтыгъэ кол-хозэу Лениним ыцлеккэ щыты-гъэр я 60-рэ ильэсхэм хэгтэгум щаригъешлэнйр, ловшлеккэшум-кіэ нэмыхкхэм адыгэхэр щысэ афишынйр, лэжыгъэ бэгъуягъэ къыхыжыныр фэукючыгъ. 1963-рэ ильэсым Адыгеймкіэ анах щысэтехыпкэ колхозэу А. Къ. Беданэкъор зипашэм Н. С. Хрущевыр щылагъ, «ухи-гъэлтьыхъухъянэу зэхэшэкт-ушэтэкло ин» ыши, осэшү иловшлагъэ къыфишыгъагъ.

Тхыльыкіәү «Источая свет и доброту» зыфиорәм советскә щыләкілакәм иғъәпсәкүягъез, къэралыгъо һофшәкүягъез, Беданәкъо Аскәрбый идуңәет-тыклагъәр, ишыләнныгъе гъогоу ильәс 52-рә зыкүдыйгъәр гъәшшәгъонәү, үлпкіәү, къышылтыкыгъ. Шузышләзэ къырыкло-гъэ лың үшәү Беданәкъо Аскәрбый ильәуж нәф тхакло-хәм, усаклохәм, журналистхәм, сурэтышләхәм бәрә зызәрәфа-гъәзәщтәм щәч хәльәеп, цыиф-хәм апае ар щылагъ, гупшиса-гъэ. Тхыльым инәкүбгъо пәпчъ аш ишүшләгъе щыләгъетхъыгъ, зыщымыләжъыр ильәс 50 хүнгъәми, ащыгъупшәрәп.

**МАМЫРЫКЪО
Нуриет.**

Искусствэм иЦыфхэр

Орэдыр игуушысэ щыщ

Орэдыр игуусэу пчэдыжь нэфылым тыгъэм инэбзийхэм нэпльэгъу гушуагъокэ апэгъокырэ Хүүрэнэ Азэ щыненгъэм дэхагъэу хильагъорэр искусствэм кыштеуатэ.

— Кошхаблэ сицаплугъ. Сяни, сянжъки лъэпкъ тхыпхэхэм яхэдкыын зэрэпшигъажэхэр сшотьшэгъоныгъ. Сшыпху нахьжэу Ларисэ мастэмрэ йуданэмрэ кызыиштэхэкэ, сэнэхьатэу кыхи-хыхытэй къепшэнен щытыгъ, — Азэ игуушысэхэм тащегъэгъуаз.

— Ларисэ лъэпкъ искусствэм щыцэриу. Адыгэ шьуашхэхэр, тхыпхэхэр едых. Аза, о нэмык сэнэхьат кыхэпхыгъэр.

— Сэри хэдькыыним сиже-щагъ, лъэпкъ йашагъэхэм якъэ-гъэлтэгъонхэм сахэлажъ.

— Аре щитми, экономикэм, орэдым нахь удахьыхыгъ.

— Мыецюопэ къэралыгъо тех-нологическэ университетыр къес-кухыгъ, экономикэм зыфэзгэ-сагъ. Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо филармоние йоф-щысашэ. Сид фэдэ сэнэхьат сиэми, орэдыр йэкыб сшырэп.

— Адыгэ къэралыгъо уни-верситетым искусствэхэмкэ и Институт уишэненгъэ зэрэ-щихэгъэхъуагъэм сышыгъуаз.

— Урысыем, Ахбъазым язас-служнене артисткэу, Адыгэим инароднэ артисткэу Нэхэе Тэ-марэ сиргээджагъ. Макъэр зэрэгбээорышэштэй, артистым инэшанэхэм, орэдым иобраз гукэ узэрэхъяштэй, нэмыкхэм са-фигъесагъ. Гүнэ имылэу Нэхэе Тэмарэ сифэрэз.

— Уятэ инженер, уянэу Аминэт къэлэгъэджэ училищым щеджагъ. Аза, ори орэд къэ-пюоним йашэхэу уфежъагъэз.

— Кошхаблэ сицапсэузэ искусствэхэмкэ къэлэцыкъу еджа-пэйм икъешъокло ансамблэ сиже-тэгъ. Адыгэ шьушашэр сицагъу концертхэм, зэлукэгъухэм сахэ-лэжъенэр сшогъешэгъоныгъ, ау

орэд къэзышохэрэм сяхъуапсэ-штыгъ.

— **Къашьом угукэ сида кыхэпхыгъэр?**

— Адыгэ пшашьем ильэпкъ къашьохэр зэригэшэнх фаеу сэльтигъ. Орэдышъом уедэуэз къашьом псэ кылыбгъакэ зы-хукэ, искусствэр нахь куоу зэогъашэ. «Зэфаком», «Уджым», «Исламыем», «Хыакулащэм», фэшхъаф къашьохэм ядэхагъ изакоп кыхэзгэштырэр. Лъэпкъ шэн-хабзэхэр, тарихыр, нэмык-кэу къашьом къешэкыгъэр маклэ.

— Адыгэ къашьом узышэп-щагъэр орэд къапло уфежъагъ.

— Ары зэрэхъуагъэр.

— **Мэстанэм йуданэр ипши-гъэу лъэпкъ тхыпхэхэр хэб-дыхкхээ адыгэ орэдхэр, жын-ухэр кыхэбдэштыгъэр?**

— Гукэ орэд къыдэмьоу узэрэдэштыр кызгурьоштыгъэп.

— **Ларисэ сида кыуио-щагъэр?**

— Оша, мастэмрэ йуданэмрэ къэзыштээрэ пшашье пэгчэеклэх шхъаф йофым кыыфигъоуэ сэльтигъ.

— **Быштэкъо Азэммат къэ-шъяуакло рицэжъэгъагъ.** «Мые-къуапэ инэфылъэхэм» ильэс 12 ашыуджыгъ.

— Щысашум щыненгъэм уфешэ. Азэммат гукэ орэд къы-зэриорэр, «Налмэсым» хэтэу къызэрэшшорэр сэльгэгъ. Искус-ствэм зыкышигъоуэ. Сэ си-гъогу нэмык-кэу гъэпсыгъэ.

— Аза, орэдхэр зытэхэгъэз апэрэ дискыр къыдэбгээгъагъ. Сида аш кыкэлэлъыкшоутигъ?

— Оред 14 тестхагъ. Адыгэ пшашьем, нарт лыхъужхэм, композиторэу Тхыбысымэ Умарэ

Блащэпсынэ фэгъэхьыгъэ орэдэу ыуусыгъэр, фэшхъафхэри сиапэрэ диск хэзгэхъягъэх. Тапэкли орэд къэсочт.

— **Республикэ филармонием йоф ѿшшээзэ концертхэм орэд къашьыплюу зэрэбгэжъягъэм тытэгъэгъиэба?**

— Орэдым удэлжъэн фае. Нэхэе Тэмарэ къызэрэтиорэм фэдэу, орэдэр пфэлэн, уешшүэн, бъяэкээрэкэн фае. Орэдэр сабы-им есэгъапшэ. Пэс зыптыр ыльэе тоогъеуцо, тамэ еоты, щынен-гъэм хөшөэ.

— **Фестивальхэм, мэфэкл концертхэм уахэлажъэ. Кыни-гъохэм уашюкыныр орыкэ сида?**

— Узыфежъэрэл лыгъэлжээтийн умыльэкырэмэ, рэхбатэу үчсын-ын нахьышу. Гүшүэл фабэ кын-озыорэмэ, нэпльэгъу зэгэфагъэклэх къыолпэлээр ялэпнэгъу огъэлэлпэлэ. Хэкынгэхэм уалты-хууныр щыненгъэм щыщ йофшлак.

— **Уапэкли узэрэлъыкотэ-щтым гүгъэр егъэлъэшыба?**

— Надежда Кадышевам фэдэу лъэпкъ орэдхэр къэсочнхуу кысиз-лъэхээрэм caloké. Сэ Нэхэе Тэмарэ, Нэфыш Чэриэм сакырэллы. Макъэр зэрэгбээфедэрэм dakloy, артистым ишэн-хабзэхэр дахуу зэрхэхэй. Орэдым лъэпкъ гупшысэр, шүлэгтэй къабзэр кыышыпшээнхэр, шыкылешхэр къэбгэтихэр сэркэ гушхоныгъэ щыт.

— **Адыгэ шьуашэм и Мафэ, Адыгэ Республикаем имэфэклэр къэблагъэх. Зэлукэгъухэм зафэогъэхъязырба?**

— Мыецюапэ имэфэкл гъэ-шэгъонэу kluagъэ, сигуапэу орэдхэр кыышыслюагъэх. Лъэпкъ искусствэр зыгэдэхэрэ гъогум сиорэдхэм тамэ ястыйт.

— **Уигухэлхэр къыбдэхъун-хэу пфэсэло.**

— Тхыауегъэпсэу.

Зэхэзыщагъэр ыкИ кыдэзы-гъэкырэр:
Адыгэ Республикаем лъэпкъ йофхэмкэ, Икыб къэралхэм ашы-псэурэ тильэпкъэ-гъухэм адьрияэ зэпхы-нгэхэмкэ ыкИ къэбар жыгъем иамалхэмкэ и Комитет Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-шийэр:
385000,
къ. Мыецюапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэр A4-кэ заджэхэрэ тхыпхэхэм зипчагъэклэ 5-м емыхъхэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлхэр, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкегъэлжыхы.

E-mail: adygoice@mail.ru

Зышаушихъятыгъэр:
Урысые Федерацием хэутийн йофхэмкэ, тел-радиокъынхэмкэ ыкИ зэллы-иэсикэамалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэлэгъэхъязырба
ПИ №ТУ23-00916

Зышаушихъятыгъэр
ООО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыецюапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкимкИ
пчагъэр
4283
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2370

Хэутийн узчи-кэлхэну щыт уахътэр
Сыхъатыр
18.00
Зышаушихъятыгъэр
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъаф
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъаф
игуадэр
Мэшлээкъо
С. А.

Шынэдээлжыгъ
зыхырэ секретарыр
Жакимыкъо
А. З.

Дзюдо

Нартым итыжын

Урысыем дзюдомкэ изэнэкьюкуу Ингушетилем икъалэу Назрань щыкыуагъ. Адыгэ Республикаем ибэнаклохэр зэлукэгъухэм ахэлэжъагъэх.

Мыецюопэ къэралыгъо технологоческэ университетым щеджэрэ Мерэм Дамир килограмм 60-м нэс къэзыщэхэрэм якуп илэпэлэсэнгъэ къышигъэлэ-гъуагъ.

Бэнэклэ 50-м нахьыбэ купым хэтгэгъ. Бурятием, Рязань, Челябинске, Ханты-Мансийске, Иркутскэ къарыкыгъэхэм Д. Мерэмэрэ атэклуагъ. Дышьэм икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэлукэгъум Свердловскэ хэкум илъяклоу С. Гаджиевым алтырэгъум Ѣбэнэгъигъ. Дамир гутиуынгъэ ин къызхигъэфагъ, ау Урысыем гъогогууитло дышьэр къышызыхыгъэ С. Гаджиевыр а мафэм нахь льэшыгъ, ящэнэрэ хэгъэгум дышьэр къышыдхыгъ.

Мерэм Дамир Джыракыые шаплугъ, иапэрэ тренерыр Акъуш Бислан. Джырэ уахътэ Адыгэ Республикаем изаслужненэ тре-

нерэу Хыакурынэ Дамир ипащэу дзюдомкэ мэбанэ.

Д. Мерэмэрэ самбэмки бандэхэдэгъ. Ильэс 21-м нэс зынбжэхэм язэнэкьюкуу зыхэлажъэм, Европэм дышьэр къышыфагъэшшошагъ. Урысыем хульфыгъэхэм язэнэкьюкуу зышызэхажэм, джэрээр къыдихыгъ.

Бэнэклэ 600-м нахьыбэ Урысыем изэнэкьюкуу хэлэжъагъ, къытиуыагъ Адыгэим изаслужненэ тренерэу Хыакурынэ Дамир. — Командэхэри шхъафэу зэбэнэгъэх. Тиреспубликэ щычхэр Кыыблэм ихэшыпыкыгъэ командэ хэтгэгъэх, ящэнэрэ чыпэлэ икъыдэхын фэбэнэгъэх. Мерэм Дамир хэгъэгум дзюдомкэ ихэшыпыкыгъэ командэ аштагъ, зэлукэгъухэм зафегъэхазыры.

Сурэтым итхэр: Мерэм Дамир эхийн Дамирэ Хыакурынэ Дамирэ.

Нэклюбъор зыгъэхъязырэгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбай.